

וּלְבוּ שֶׁל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עָר לְגַאֲלָנִי אָמַר רַבִּי חֵיָא בְּר
אָבָא אֵיכָן מְצִינּוּ שְׁנִקְרָא הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְפָן שֶׁל
יִשְׂרָאֵל מִן הַדִּין קָרָא דְכָתִיב (תהלים עג, כו) 'צוּר לְבָבִי
וְחִלְקִי אֱלֹהִים לְעוֹלָם'.

מסורת המדרש
ולבו של הקב"ה ער
לגאלני ראה סנהדרין
צו: עין זוהר ח"א נט.
אר"ח בר אבא וכו'
איכ"ר פתיחא טז.
יל"ש ירמיה רעא, כאן
תתקפח, זוהר ח"א נט.
ח"ב קכח:

ב. (ב) 'קול דודי דופק' על ידי משה בפעשה שאמר
(שמות יא, ד) 'ויאמר משה פה אמר ה' פחצת הלילה אני
יוצא בתוך מצרים' פתחי לי רבי יסא אמר אמר הקדוש

ב. קול דודי דופק ע"י
משה תנ"י, פס"ד,
פר"כ פ"ה, שם.
ובפכ"ה (שובה) קסג:
יל"ש כאן תתקפח
(כה"ע), ראה תרא"ר
פ"ו, זוהר ח"ג צה.

1

ישנה מן הגאולה, שאין אני מוצאת כי זכות להגאל בו, וכמעט שנואשתי בעצמי מלהגאל בזכות, ולבו של הקב"ה ער לגאלני, שמצפה הוא בכל שעה למצוא לי זכות ולזכותני ולגאלני (יפ"ק). כמו שנאמר (ישעיה ל, יח): "ולכן יחכה ה' לחננכם" (וכבסנהדרין צו:), והרי משמעות "ולבי ער" — "הקב"ה ער" (שמו"ר לג, ג), כנסת-ישראל מכנה את הקב"ה "לבי", וכאשר — אמר רבי חייא בר אבא: איכן מצינו שנקרא הקב"ה "לפן של ישראל", מן הדין קרא, דכתיב — בדברי המשורר אל ה': "צור לבבי וחלקי אלהים לעולם", ומצאנו כי "צור" הוא תואר להקב"ה במשמעות "מגן", "מבצר", "מחסה", כמשל שצור אבן נעשה יסוד לבנין מבצר למחסה ומגן, אבל לא מצאנו עוד אחת בכל כתבי הקודש "צור" מוסב אל "לב", על כן דרוש ופרש (יפ"ק, עיי"ש), כי "צור" וגם "לכבי" וגם "חלקי" המה כולם כינויים להקב"ה, וכאומר, "אלהים הוא לי צור והוא לבבי והוא חלקי לעולם", וכוונת הכינוי להקב"ה "לב", שהוא נותן חיים וקיום לכל חי ולכל קיים, כנפש אשר בדם הלב לכל הגוף (עיי"י).

ב. "קול דודי דופק, פתחי לי", כך אומרת כנסת-ישראל על הקב"ה, ומוסב אל מה שאמרה למעלה מכן: "אני ישנה ולבי ער", שהיא ישנה מלעשות מעשים טובים ולמדות זכות להגאל, והקב"ה צופה לה לזכותה ולגאלה, ומעתה עוד זאת היא אומרת שבתוך שנתה הקב"ה דופק לעוררה לתשובה ולגאלה, וכאשר היה בתחילה בגלות וגאולת מצרים, שהיו בשעבוד וקושי, אני ישנה בגלות מצרים (וזה"ק אמור צ"ה), ודפק הקב"ה על פתחי ישראל — על ידי משה — שליחו ונביאו, לגאלם, בשעה שאמר — למשה לבשר לישראל את בשורת גאולתם ממצרים והצלחם ממות במצרים בליל מכת בכורות, בזכות עזיבתם את אלילי מצרים ועשותם מצות מילה ומצות פסח, כשיצא ה' להכות את בכורי מצרים ויפסח על פתחי ישראל, כמו שנאמר באזהרת משה את פרעה על הדבר הזה: "ויאמר משה, כה אמר ה', כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים ומת כל בכור בארץ מצרים... ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו... אשר יפלה ה' בין מצרים ובין ישראל", ובשמוע ישראל דברים אלה שאמר משה בתחילה מפי ה' אל פרעה היתה זאת להם קריאה מאת ה' לתשובה ובשורה לגאולה (יפ"ק).

"פתחי לי", וכבראשונה על ידי משה, כן בכל דור ודור הקב"ה דופק על פתחי ישראל, על ידי הנביאים, והצדיקים שבכל דור ודור, לתשובה ולגאולה (עיי"י), וכשהקב"ה אומר לכנסת-ישראל "פתחי לי" אין אתה יכול לפרש כפשוטו, פתיחת פתח שיכנס הוא, כביכול בו, אלא משל הוא, ולשון "פתיחה" — "התחלה" הוא (יפ"ק), ולשון "פתיחה" לפתוח סתימת הלב לשמוע ולהבין, וכשאינו נותן שיעור לפתיחה ולהתחלה הווי וכשהוא אומר "לי", הרי משמעו שתפתח היא פתיחה כל שהיא ועליו

בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל בְּנֵי פִתְחוֹ לִי פִתַּח אֶחָד שֶׁל תְּשׁוּבָה
פְּתִיחָה שֶׁל מַחֲט וְאֲנִי פּוֹתַח לָכֶם פְּתָחִים שְׂיִהְיוּ עֲגָלוֹת
וְקַרְנֵיּוֹת נִכְנָסוֹת בּוֹ.

רַבִּי תַנְחוּמָא וְרַבִּי חוּנְיָא וְרַבִּי אֶבְהוּ בְּשֵׁם רִישׁ לְקִישׁ
כְּתִיב (תהלים מו, יא) 'הֲרַפּוּ וּדְעוּ כִּי אֲנֹכִי אֱלֹהִים וְגוֹ' אָמַר
הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל הֲרַפּוּ מִמַּעֲשֵׂיכֶם הֲרַעִים וּדְעוּ
כִּי אֲנֹכִי אֱלֹהִים רַבִּי לְוִי אָמַר אֱלוֹ הָיוּ יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין
תְּשׁוּבָה אֶפְלוּ יוֹם אֶחָד מִיַּד הֵם נִגְאָלִין וּמִיַּד בֶּן דָּוִד בָּא
מָה טַעַם (שם צה, ז) 'כִּי הוּא אֱלֹהֵינוּ וְאֲנַחְנוּ עִם מַרְעִיתוֹ
וְצֹאן יְדוֹ הַיּוֹם אִם בְּקִלּוֹ תִשְׁמְעוּ רַבִּי יוֹדֵן וְרַבִּי לְוִי אָמַרְי

מסורת המדרש
כחודה של מחט עיין
עירובין נג. ראה זוהר
ח"ג שם, זוה"ח נח כג.
ד. רל"א אילו היו
ישראל עושין תשובה
אפי' יום אחד מיד הם
נגאלין ירושלמי תענית
פ"א סוף ה"א, שמו"ר
כב, ה. יל"ש תהלים
תחוב. ראה סנהדרין צח.
יל"ש זכריה תקעו, ע"ע
ש"ט צה, להלן סוף
פ"ח (אני אני ה' כעתה
אחישה) ובני"ש.

לישראל: בני, פתחו לי — בסתום לבכם — פתח אחד של תשובה, ולו פתח קטן —
כחודה של מחט — כמה שחודה של מחט פותח בדקירה כל שהוא של ראש החוד, חור קטן ביותר
(ועיי' הערות), ואני פותח לכם — בלבכם — פתחים — רחבים לשמוע ולהבין ולקבל ולזכור
דברים רבים ברוחב לב פתוח (עיי' עירובין נג. ובח"א מהרש"א שם), כפתח שער עיר גדולה שהוא פתוח
לרווחה, עד — שיהיו עגלות וקרוניות נכנסות בו — להביא עם רב וסחורה רבה.

וכמו שכראשונה היתה קריאת ה' לישראל על ידי משה לתשובה, כדי לגאלם משעבוד מצרים, כן
קריאת התשובה מה' לישראל שבכל דור ודור היא כדי לגאלם, שעל ידי תשובה ישראל נגאלים, בפתח
הגדול שהקב"ה פותח להם מתוך הפתח הקטן שפותחים הם, כאמור (יפ"ק), וכאשר דרשו — רבי
תנחומא ורבי חוניא ורבי אבהו בשם ריש לקיש — כאשר — כתוב — בדברי המשורר
שכך הקב"ה אומר: "הרפו ודעו כי אנכי אלהים, ארום בגויים, ארום בארץ", להרפות ידים ממעשה
כדי לדעת שהוא האלהים המתרומם לנקום בגויים ולהביא ישועה בארץ, ואל מי בא הדיבור הזה מפי
ה' ומאיזה מעשה להרפות (עיי"ש בתרגום ובמפרשים), דרוש כי כך — אמר הקב"ה לישראל:
הרפו — ידיכם — ממעשיכם הרעים, ודעו — בכך — "כי אנכי אלהים, ארום בגויים
ארום בארץ", שאם כן תעשו אתם כן אני אעשה לכם, שהישועה תלויה בתשובה, ויותר מכן — רבי
לוי אמר: כך "אמר הקב"ה לישראל: אף על פי שנתתי קצבה לקץ שיבא, בין עושין תשובה בין שאין
עושין, בעונתה היא באה" (שמו"ר כה, יב. עיי"ש), מכל מקום — אילו היו ישראל עושין תשובה
אפילו יום אחד, מיד הם נגאלין, ומיד בן דוד בא, גם אם לא הגיע הקץ ועת הגאולה
(כבשמו"ר שם), מה טעם — וראיה יש לדבר בדרש מן הכתוב, שנאמר בדברי המשורר לישראל
בשבחי ה': "כי הוא אלהינו ואנחנו עם מרעיתו וצאן ידו היום אם בקולו תשמעו", ותיבת
"היום" מוסכת ללמעלה וללמטה, וכלומר, הוא ישוב להיות לו "אלהינו", שופט משפטינו מידי
עושקינו, ולקחתו אליו שוב בחיבה להיות עם מרעיתו בהשגחה של חיבה, וכצאן חביבה שבעליה רועה

